

8. Петрович, Э.А. Уровень квалификации механизаторских кадров как фактор устойчивого развития АПК региона / Э.А. Петрович, Н.В. Пушко // Организационно-правовые аспекты инновационного развития АПК: Сборник научных трудов / Гл. ред. М.З. Фрейдин. - Горки-Щецин: Белорусская сельскохозяйственная академия, Западнопоморский технологический университет в Щецине, 2010. – Выпуск 7. – С. 141–143

9. Скакун, А.С. Основные направления инновационного развития сельских организаций / А.С. Скакун // Известия НАН Беларуси. 2011. №2. С.13–19

10. Цыганов, А.Р. Инновации в системе подготовки, переподготовки и повышении квалификации управленческих кадров / А. Р. Цыганов, Э.А. Петрович, М.В. Шалак // Инновации и подготовка научных кадров высшей квалификации в Республике Беларусь и за рубежом: материалы междунар. науч.-практ. конф. (г. Минск, 17-18 апреля 2008 г.). - Минск: ГУ «БелИСА», 2008. – С. 72 – 74.

Summary. In article problems of formation of innovative economy, the factors reducing efficiency of innovative actions, need of activization of use of the human capital, education improvement of quality are considered.

УДК 339.187.6 : 338.43

Могилова М.М.,
к.е.н., доцент, докторант
ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН

РОЛЬ ЛІЗИНГУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Анотація. В статті проаналізовано агролізинг як джерело технічного переоснащення та вид державної підтримки сільгоспвиробників. Визначено роль і значення лізингу в забезпеченні відтворення галузевих основних засобів.

Ключові слова: лізинг, сільськогосподарська техніка, основні засоби.

Постановка проблеми. Рівень фондозабезпеченості сільськогосподарського виробництва в значній мірі визначає результативність галузі. Нині в Україні фондооснащеність угідь та фондоозброєність праці не відповідають технологічній потребі і рівню передових країн світу. В досліджених середньостатистичних господарствах Німеччини на 1 га сільськогосподарських угідь припадає в 3,4 рази більше машин та обладнання ніж в середньому по Україні. Рівень транспортного забезпечення німецьких господарств вище в 10,4 рази. Світова практика свідчить про широке застосування лізингових відносин для нарощування та оновлення машинно-тракторного парку сільськогосподарських виробників, особливо в кризові періоди. В Україні ж агролізинг не набув достатнього розвитку, не дивлячись на його вигоди і переваги як фінансового джерела технічного переоснащення та виду державної підтримки сільгоспвиробників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ролі агролізингу присвячено ряд робіт В.В. Іванишина [1] та І.Є. Якушевої [2]. Фінансовий лізинг на ринку сільськогосподарської техніки досліджували Я.К. Білоусько та А.В. Бурилко [3]. В працях Г.М. Підлісецького та П.А. Денисенка фінансовий лізинг розглянуто як механізм державної підтримки техніко-технологічного переоснащення аграрного виробництва [4]. Разом з тим, це питання є досить багатограним і потребує досліджень різних аспектів лізингу з метою його розвитку.

Метою статті є оцінка значення лізингу для сільськогосподарських виробників в частині забезпечення відтворення галузевих основних засобів та обґрунтування основних напрямів його розвитку.

Виклад основного матеріалу. В багатьох розвинутих країнах світу лізингові операції займають суттєву частку при здійсненні капітальних вкладень в придбання сільськогосподарських машин та обладнання. В Україні агролізинг не відіграє значної ролі в технічному переоснащенні аграрного виробництва, не зважаючи на його переваги порівняно з альтернативними джерелами фондозабезпечення. Нині більшість сільськогосподарських

виробників відчувають дефіцит власних коштів для значних інвестицій в основний капітал. За таких обставин придбання сільськогосподарської техніки в лізинг є найбільш оптимальним способом кількісного нарощування та якісного оновлення машинно-тракторного парку (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння зростання цін техніки, придбаної на умовах фінансового лізингу у ДПАК НАК «Украгролізинг», та її здорожчання в часі

Вид сільськогосподарської техніки	Ціна придбання, грн.			Відхилення, %		
	2008 р. за власні кошти	2013 р. при придбанні в лізинг в 2008 р. на 5 років	2013 р. за власні кошти	ціни лізингу від ціни 2008 р.	ціни 2013 р. від ціни 2008 р.	ціни 2013 р. від ціни лізингу.
Зернозбиральний комбайн КЗС-9-1 «Славутич»	580000	735295,0	1148384	26,8	98,0	56,2
Кукурудзозбиральна машина КМС-8-12	100050	126838,4	199500	26,8	99,4	57,3
Сівалка СЗ-3,6А-04	41214	52249,0	87342	26,8	111,9	67,2
Сівалка «HORSH АГРО-СОЮЗ» АТД 9.35	716863	908803,1	1282500	26,8	78,9	41,1
Доїльна установка УДЕ-16 (вартість стойломісця)	22285	28251,8	33082	26,8	48,4	17,1

Джерело: розраховано за даними ДПАК НАК «Украгролізинг»

Дані таблиці свідчать про вигідність придбання сільськогосподарської техніки в лізинг в умовах її постійного здорожчання. Так, за 5 років лізингу вартість техніки зростає на 27 % (за умови 15 % попередньої оплати вартості техніки з періодичністю лізингових платежів у 6 місяців). За цей період з 2008 по 2013 рр. ціни різних видів техніки збільшились на 50–112 %. Тому з метою стимулювання розвитку лізингових операцій Законами України «Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України» та «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» механізм фінансового лізингу визначено важливим важелем державної підтримки технічного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників.

В Україні на ринку агролізингових послуг працює 12 основних гравців, серед яких основним є ДПАТ НАК «Украгролізинг». Фінансування цієї

компанії здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, виділених на закупівлю техніки у вітчизняного виробника з метою її подальшої передачі в лізинг сільгоспвиробникам різних форм господарювання. За період 1998-2010 рр. сільськогосподарським виробникам на умовах фінансового лізингу компанією ДПАК НАК «Украгролізинг» було поставлено сільськогосподарської техніки на суму 2202,2 млн. грн., зокрема 6812 одиниць тракторів, відповідно 871 та 380 зерно– та бурякозбиральних комбайнів, 10377 одиниць ґрунтообробної та посівної техніки. В загальних кількісних обсягах придбання вітчизняної техніки за державними програмами на умовах фінансового лізингу було куплено в межах 6–14 % тракторів, 7–25 % зернозбиральних комбайнів, 2–22 % кормозбиральних комбайнів, 2–20 % різних видів посівної та ґрунтообробної техніки.

Слід зазначити, що обсяги придбаної в лізинг сільськогосподарської техніки позначаються на рівні технічної забезпеченості сільськогосподарських виробників, що в свою чергу впливає на показники розвитку галузі. З 2000 р. призупинилася і змінилася на зворотну стійка тенденція до зменшення виробництва валової продукції сільського господарства, в тому числі в сільськогосподарських підприємствах, які є основними споживачами лізингових послуг. Через скорочення і застарілість машинно-тракторного парку аграрного сектору в попередні періоди та незначні обсяги лізингових операцій важко виявити суттєвий прямий вплив лізингу сільськогосподарської техніки на економічні показники розвитку галузі. Разом з тим, поступове нарощування обсягів агролізингу у сукупності з іншими факторами (інші види державної підтримки технічного переоснащення галузі, власні кошти сільгоспвиробників) позначилось на темпах зростання виробництва сільськогосподарської продукції, в тому числі за галузями. Так, в 2003–2007 рр. середньорічні темпи збільшення обсягів виробництва в сільськогосподарських підприємствах до попереднього року становили 104,2 %, а в 2008–2010 рр. – 109,6 % (табл. 2).

Обсяги і структура лізингу техніки та темпи зростання виробництва сільськогосподарської продукції

Показник	Роки		
	1998-2002	2003-2007	2008-2010
Накопичені з 1998 року обсяги придбання техніки по лізингу в ДПАК НАК «Украгролізинг», тис. грн.:			
всього	579446,8	1479401,1	2202196,0
для рослинництва	578624,2	1404073,4	1886606,9
для тваринництва	822,6	75327,7	315589,1
Середньорічні обсяги зростання (зниження) вартості валової продукції сільськогосподарських підприємств, %:			
всього	98,0	104,2	109,6
рослинництва	98,3	103,7	110,9
тваринництва	98,4	107,7	108,5
Питома вага в загальних вартісних обсягах придбання техніки по лізингу, % :			
машин та обладнання для рослинництва	99,9	91,7	66,8
машин та обладнання для тваринництва	0,1	8,3	33,2

Джерело: розраховано за даними ДПАК НАК «Украгролізинг» та стат. збірника «Сільське господарство України»

В Україні агролізинг не набув достатнього розвитку, не дивлячись на його переваги і значимість для технічного переоснащення галузі. Світова практика свідчить про широке застосування лізингових операцій з метою формування, розвитку та оновлення машинно-тракторного парку сільськогосподарських виробників. Критерієм розвинутого ринку лізингу вважається його частка в загальних обсягах інвестицій в основний капітал понад 10 % (в США – 31 %, в Канаді – 20, Великобританії – 15 %). В Україні ж питома вага придбаної по лізингу сільськогосподарської техніки становила в середньому 6,5 %. Негативною є тенденція до зменшення частки агролізингу в загальних обсягах придбання галузевих машин та обладнання.

Однією з причин, що стримують розвиток агролізингу, є недостатність та нестабільність обсягів державного фінансування лізингових операцій. Так, в 2005 р. обсяги фінансового лізингу за рахунок бюджетних коштів скоротились в 2,6 рази порівняно з попереднім періодом, в 2006 р. – відповідно в 1,7 рази (табл. 3).

Таблиця 3

Фінансовий лізинг сільськогосподарської техніки як вид державної підтримки та джерело технічного переоснащення аграрного виробництва

Показник	Рік									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Питома вага фінансового лізингу в загальних обсягах, %:										
придбання техніки	16,2	6,4	2,0	3,0	2,6	X	X	X	X	
придбання вітчизняної техніки	25,1	11,1	4,4	7,9	7,7	X	X	X	X	
державної підтримки технічного оновлення	70,2	31,8	33,5	23,2	29,1	X	X	X	X	
Питома вага придбання вітчизняної техніки за програми державної підтримки в загальних обсягах її придбання, %	35,8	35,1	13,2	34,0	26,3	23,7	28,4	36,6	4,9	

Джерело: розраховано за даними Мінагрополітики України

З 2007 р. спостерігається поступове зростання вартісних обсягів техніки, придбаної на умовах фінансового лізингу за державними програмами. Враховуючи здорожчання машин та обладнання для сільськогосподарського виробництва, ці обсяги є недостатніми. Про це свідчить поступове зменшення частки придбання техніки за програмами державної підтримки в його загальних обсягах і зменшення питомої ваги фінансового лізингу при купівлі машин та обладнання. В той же час, враховуючи фінансові можливості сільськогосподарських виробників і бюджету України, серед існуючих напрямів бюджетного фінансування програм оновлення галузевих технічних засобів агролізинг є найбільш компромісним. По-перше, в умовах постійного

здорожчання матеріально-технічних ресурсів придбання техніки в лізинг вигідне для сільськогосподарських виробників. По-друге, як механізм державної підтримки фінансовий лізинг не є обтяжливим для бюджету.

В умовах обмежених бюджетних коштів їх використання має приносити максимум вигід в коротко- та довгостроковій перспективі. В частині державної підтримки фінансового лізингу такими вигодами є підвищення рівня технічної оснащеності сільськогосподарських виробників та сприяння розвитку агролізингу шляхом його популяризації. Це необхідно враховувати при підготовці та обґрунтуванні проектів державного управління в частині раціонального розподілу та ефективного використання бюджетних.

В зв'язку з цим на державному рівні значну вагу слід приділити удосконаленню лізингової діяльності, що фінансується з бюджету. Доцільно розвивати такий вид лізингу, як оренда типу «продаж» (безпосередньо заводами-виробниками без залучення посередників). З одного боку, це дозволить здешевити придбання машин та обладнання на умовах фінансового лізингу, з іншого – сприятиме підвищенню рівня відповідальності виробників за якість техніки. По-друге, необхідно розвивати інфраструктуру лізингових послуг. По-третє, слід покращувати умови лізингових послуг відповідно до економічної ситуації в сільському господарстві.

Розвиток агролізингу в Україні потребує відповідного організаційного та інституційного забезпечення: удосконалення законодавчої бази; спрощення процедури лізингових операцій; забезпечення рівних можливостей сільгоспвиробників щодо придбання техніки в лізинг за програмами державної підтримки; розв'язання проблеми непрозорості при визначенні переліку техніки, яку можна придбати в лізинг на пільгових умовах; підвищення вимог до якості техніки і лізингових послуг в державних компаніях. Метою удосконалення лізингової діяльності, що здійснюється за рахунок бюджетних коштів, є популяризація агролізингу, що в свою чергу сприятиме його подальшому розвитку.

Висновки. Оновлення та розширене відтворення матеріально-технічної бази сільського господарства потребують активізації інвестиційних процесів за всіма можливими напрямками фінансування. Одним із перспективних джерел технічного забезпечення аграрного виробництва є лізинг. Враховуючи постійне зростання цін на машини та обладнання, сільгоспвиробникам вигідно купувати техніку в лізинг. Нині в умовах обмежених фінансових можливостей державного бюджету механізм фінансового лізингу є найбільш раціональним видом державної підтримки техніко-технологічного переоснащення аграрного виробництва в Україні. Ці аргументи свідчать на користь необхідності розвитку агролізингу, що потребує відповідної ефективної державної програми.

Література.

1. Іванишин В.В. Організаційно-економічні засади відтворення і ефективного використання технічного потенціалу аграрного виробництва: монографія / В.В. Іванишин. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 350 с.
2. Якушева І.Є. Розвиток лізингових послуг як інструмент інвестування аграрного сектора / І.Є. Якушева // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – №1(21). – С. 397-403.
3. Білоусько Я.К. Розвиток ринку сільськогосподарської техніки / Я.К. Білоусько, А.В. Бурилко, П.А. Денисенко та ін. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 132 с.
4. Підлісецький Г.М. Фінансовий лізинг як механізм державної підтримки техніко-технологічного забезпечення сільського господарства / Г.М. Підлісецький, П.А. Денисенко // Економіка АПК. – 2011. – №4. – С. 75-79.

***Аннотація.** В статті проаналізовано агролізинг як джерело технічного переоснащення та вид державної підтримки сільськогосподарців. Визначено роль та значення лізингу в забезпеченні виробництва галузевих основних засобів.*

***Ключеві слова:** лізинг, сільськогосподарська техніка, основні засоби.*

***Summary.** The article analyzes agricultural leasing as a source of technical re-equipment and a way of state support of agricultural producers. The modern level of the technical providing of agricultural production is analyzed in the article. Foreign experience of technical equipment of*

agrarian sphere is studied. The role of the state is studied in the question of the technical providing of agricultural production. The ways of perfection of the technical providing are offered for agricultural enterprises. Practical recommendations of increase of level of the technical providing of agrarian sphere are grounded. The role and significance of leasing in assuring the reproduction of assets in agriculture is determined.

Key words: *leasing, agricultural equipment, assets.*

УДК 338.43:658

*Муляр Т. С.,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту організацій
Житомирського національного агроекологічного університету*

ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. *Розглянуто питання формування стратегії підприємств як одного із суттєвих компонентів стратегічного управління і її реалізації в сучасних умовах господарювання.*

Ключові слова. *Стратегія, місія, цілі, зовнішнє та внутрішнє середовище організації, стратегічно орієнтована організація, стратегічне управління.*

Постановка проблеми. Нестабільність бізнес-середовища зумовлює необхідність вирішення проблем гнучкої адаптації підприємств до зовнішніх змін у процесі досягнення цілей їх розвитку. Відповідно до цих змін та умов функціонування підприємств змінюються методи прийняття управлінських рішень та нагальною стає потреба щодо застосування стратегічного управління. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває пошук альтернативних рішень в системі стратегічного управління підприємствами, зростає роль і значення процесу розробки та реалізації стратегії підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процес формування і реалізації стратегій підприємств є предметом наукових пошуків багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених економістів: З. Шершньової, І. Ансоффа, М. Мескона, О. Віханського, С. Попова, Г. Мінцберга, А. Чандлера та ін. Однак аналіз літератури показує, що чіткої, конкретної послідовності дій щодо формування та реалізації стратегії немає. В той же час, практика бізнесу свідчить, що успішну стратегію не можна скопіювати і єдиної стратегії для всіх підприємств також не існує. Управління вимагає від менеджерів стратегічного